

Ustad

Əfrasiyab Bədəlbəyli

Mənbə: Üzeyir Hacıbəyovun Ev Muzeyi, Bakı.

Üzeyir Hacıbəyovun irsinə həsr olunmuş HAJİBEYOV.com saytı

© 2001 Azerbaijan International

Mətnin yığılması: Fəridə Sadıxova

Vebmaster: Arzu Ağayeva

Hər dəfə bir çox yaşlılarım kimi mən fikirləşəndə ki, Azərbaycan musiqisinin klassiki Üzeyir Hacıbəyovla müasir olmuşam, onunla görüşüb söhbət etmişəm, nə isə çox qərribə hisslər keçirirəm. Axı “Azərbaycan musiqisinin klassiki” deyəndə adətən təsəvvüründə əyninə ləbbadə geymiş, başına çalma bağlamış Səfiəddin Ürməvi yaxud Əbdülqədir Marağinin obrazı canlanır. Onların zahiri görünüşü bizə abidələri ilə yaxşı tanış olan Nizami yaxud Füzulinin obrazını gözümlər qarşısına gətirir. Onlar nə isə qeyri-adi: əlçatmaz şəxslərdir... Yox, bu mənada Üzeyir tamam başqa planda “klassik” idi.

Hələ Üzeyir Hacıbəyovun sağlığında (1945-ci ildə) Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının “Xəbərlər”ində dərc etdirdiyim “Azərbaycan musiqisi tarixində “Leyli və Məcnun”un yeri” adlı məqaləmdə yazmışdım ki, Üzeyir bəyə nadir bir şərəf nəsisib olmuş – hələ sağlığında öz xalqının tanınmış klassiki olduğunu görmüşdür. Görünür, hər xalq öz tarixinin müəyyən dövründə belə dahilər yetişdirir: Maksim Qorki, Rabindranat Taqor, Yan Sibelius...

Adi həyatda Üzeyir bəy çox sadə, şən, güləruz idi. Kəskin müşahidə qabiliyyətinə malik maraqlı həmsöhbət idi, öz mülahizələrində və hərəkətlərində sonsuz aydınlığı ilə fərqlənirdi.

Azərbaycan musiqisi klassikinə 80 illik yubileyi ilə əlaqədar 190 nömrəli məktəbin keçirdiyi “Mavi işıq” gecəsində Üzeyir bəyin həyat yoldaşı Məleykə xanımla yanaşı əyləşmişdim. Biz bəstəkarın həyatından bir sıra hadisələri xatırladıq. Misal üçün, xatırladım ki, 1925-ci ildə Gürcüstandakı kurort yeri Tsemidə necə onların qonağı olmuşdum, nahardan sonra ailə üzvləri yenidən stol arxasına əyləşib, bir gün əvvəl Hacıbəyovun harmoniya üzrə tərtib etdiyi yeni məsələləri həll etməyə başladılar (o zaman Üzeyir bəy harmoniya üzrə dərslər yaratmaq üzərində gərgin işləyirdi).

Hacıbəyovların bağının yaxınlığında Müslüm Maqomayev də öz ailəsi ilə dincəlirdi. Bacanaqlar hər gün Üzeyir bəyin sevdiyi şam ağacının kölgəsində əyləşərək, ümumiyyətlə Azərbaycan musiqisinin inkişaf yolları haqqında, opera incəsənəti barədə söhbət edirdilər. Bu söhbətlər sanki o zaman musiqi dairələrində, Bakı mətbuatı səhifələrində aparılan müzakirələrin davamı idi. Bəli, bu iki gözəl insan doğma musiqi, onun hazırkı vəziyyəti və gələcəyi haqqında fikirləri heç zaman unutmurdular; bu fikirlər onların həyatının əsası idi, onların qəlbini daimlik zəbt etmişdi.

Sevimli müəllimimizin qeyri-adi xeyirxahlığını, onun hiss olunmadan və lap vaxtında köməyə çatmaq bacarığını xatırlayanda fikirləşirsən: belə şeylər unudulmazdır!

1940-cı ilin aprelində, ilk tamaşadan bir neçə gün əvvəl (mənim “Qız Qalası” baletimin ictimai baxışından sonra) onun çıxışı hafizəmdə həkk olunmuşdur. Milli xüsusiyyətin realist incəsənətdən ayrılmaz olduğunu söylədikdən sonra o, eyni zamanda qeyd etdi ki, məhz rus klassik balet musiqisinin ən yaxşı nümunələrinə istinad etmək mənim bütün təşəbbüslərimə istiqamət vermişdir. Azərbaycan musiqisində vals, adajio, solo variasiyalar və s. kimi ənənəvi balet formaları yarada bilmişəm. “Qız Qalası” baletinin tamaşaya qoyulması ilə əlaqədar olaraq Üzeyir Hacıbəyov “Pravda” qəzetində yazırdı: “Klassik balet musiqisini əsl xalq rəqsləri ilə məharətlə əlaqələndirmək tamaşanın məzmun və üslubunu bütövlükdə müəyyənləşdirmişdir”.

Müasir Azərbaycan musiqisinin bir çox janrlarının əsasını məhz Üzeyir Hacıbəyov qoymuşdur. Üzeyir Hacıbəyovun ölməz yaradıcılığı və xüsusən onun “Koroğlu”su bir çox bəstəkar nəslinin diqqətini dənə-dənə cəlb edəcəkdir. Üzeyir bəyin təcrübəsi və onun məktəbi gənc müəlliflər üçün xalq zəmini ilə novatorluğun, demokratizmlə ustadlığın məharətlə əlaqələndirilməsinin gözəl nümunəsidir.

1965

“Bəstəkarın Xatirəsi”, Məqalələr və xatirələr. Tərtib Edəni: Əhməd İsadadə. Səh. 51-53. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı. Bakı - 1976.